

Discurs al Parlament Europeu

Papa Francesc

Senyor President, Senyores i Senyors Vicepresidents,
Honorables Eurodiputats,
Persones que treballen als distints àmbits d'aquest hemicicle,
Estimats amics,

Els agraeixo que m'hagin convidat a prendre la paraula davant aquesta institució fonamental a la vida de la Unió Europea i per l'oportunitat que m'ofereixen per dirigir-me, mitjançant vostès, als més de cinc-cents milions de ciutadans dels 28 Estats membres als quals representen. Li agraeixo en particular a vostè, senyor President del Parlament, les cordials paraules de benvinguda que m'ha dirigit en nom de tots els membres de l'Assemblea.

La meua visita té lloc més d'un quart de segle després de la del Papa Joan Pau II. Moltes coses han canviat des d'aleshores, a Europa i a tot el món. No existeixen els blocs contraposats que abans dividien el Continent en dos i s'està acomplint lentament el desig que «Europa, donant-se sobiranament a institucions lliures, pugui un dia ampliar-se a dimensions que li han donat la geografia i encara més la història».¹

1. JOAN PAU II, Discurs al Parlament Europeu, 11 d'octubre 1988, 5.

Juntament amb una Unió Europea més àmplia, existeix un món més complex i en ràpid moviment. Un món cada vegada més interconnectat i global, i, per això, sempre menys «eurocèntric». Una Unió més àmplia, més influent, sembla anar acompanyada de la imatge d'una Europa una mica més envellida i reduïda, que tendeix a sentir-se menys protagonista en un context que la contempla sovint amb distància, desconfiança i, potser, amb sospita.

En dirigir-me avui a vostès, des de la meva vocació de Pastor, desitjo enviar a tots els ciutadans europeus un missatge d'esperança i d'ànim. Un missatge d'esperança fonamentat en la confiança que les dificultats puguin convertir-se en fonts promotores d'unitat, per vèncer totes les pors que Europa —juntament amb tot el món— està travessant.

Esperança en el Senyor, que transforma el mal en bé i la mort en vida. Un missatge d'alè per tornar a la ferma convicció dels Pares fundadors de la Unió Europea, els quals desitjaven un futur fonamentat en la capacitat de treball junts per superar les divisions, afavorint la pau i la comunió entre tots els pobles del Continent. Al centre d'aquest ambiciós projecte polític es trobava la confiança en l'home, no tant com a ciutadà o subjecte econòmic, sinó en l'home com a persona dotada d'una dignitat transcendent.

Voldria subratllat, abans de tot, l'estret vincle que existeix entre aquestes dues paraules: «dignitat» i «transcendent».

La «dignitat» és una paraula clau que ha caracteritzat el procés de recuperació de la segona postguerra. La nostra història recent es distingeix per la indubtable centralitat de la promoció de la dignitat humana contra les múltiples violències i discriminacions, que no han mancat, tampoc a Europa, al llarg dels segles. La percepció de la importància dels drets humans neix precisament com a resultat d'un llarg camí, fet també de molts patiments i sacrificis, que ha contribuït a formar la consciència del valor de cada persona humana, única i irrepetible. Aquesta consciència cultural troba el seu fonament no sols en els esdeveniments històrics, sinó sobretot en el pensament europeu, caracteritzat per una rica trobada de moltes i llunyanes fonts provinents de Grècia i Roma, dels ambients celtes, germànics i eslaus, i del

cristianisme que els marcà profundament,² i que donà lloc al concepte de «persona».

Avui, la promoció dels drets humans ocupa un paper central al compromís de la Unió Europea, amb la finalitat d'afavorir la dignitat de la persona, tant en el seu interior com en les relacions amb els altres països. Es tracta d'un compromís important i admirable, per tal com persisteixen moltes situacions en les quals els éssers humans són tractats com a objectes dels quals es poden programar la concepció, la configuració i la utilitat, i que després poden ésser refusats quan ja no serveixen, en esdevenir dèbils, malats o ancians.

Efectivament, quina dignitat resta quan falta la possibilitat d'expressar lliurement el propi pensament o de professar sense constricció la pròpia fe religiosa? Quina dignitat és possible sense un marc jurídic clar, que limiti el domini de la força i faci prevaldre la llei sobre la tirania del poder? Quina dignitat pot tenir un home o una dona quan és objecte de tot tipus de discriminació? Quina dignitat podrà trobar una persona que no té per menjar o el mínim necessari per viure o, encara pitjor, que no té el treball que l'ungeix de dignitat?

Promoure la dignitat de la persona significa reconèixer que poseeix drets inalienables, dels quals no pot ser privat arbitràriament per ningú i, menys encara, en benefici d'interessos econòmics.

És necessari posar atenció per no caure en alguns dels errors que puguin néixer d'una errònia comprensió dels drets humans i d'un paradoxal mal ús que se'n faci. Existeix avui, en efecte, la tendència cap a una reivindicació sempre més àmplia dels drets individuals —estic temptat de dir individualistes— que amaguen una concepció de la persona humana deslligada de tot context social i antropològic, quasi una «mònada» (ὀνάζ), cada vegada més insensible a les altres «mònades» del seu voltant. Sembla que el concepte de dret ja no s'associa al del deure, igualment essencial i complementari, de manera que s'afirmen els drets de l'individu sense tenir en compte que cada ésser humà està unit a un context social en el qual els seus drets

2. Cf. JOAN PAU II, Discurs a l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, 8 d'octubre 1988, 3.

Cada ésser humà està unit a un context social en el qual els seus drets i deures estan connectats als dels altres i al bé comú de la societat mateixa.

i deures estan connectats als dels altres i al bé comú de la societat mateixa.

Considero per això que és vital aprofundir avui en una cultura dels drets humans que pugui unir sàviament la dimensió individual, o millor, personal, amb la del bé comú, amb aquest «tots nosaltres» format per individus, famílies i grups intermedis que s'uneixen en una comunitat social.³ En efecte, si el dret de cadascú no està harmònicament ordenant el bé més gran, acaba per concebre's sense limitacions i, conseqüentment, es transforma en font de conflicte i de violències.

Així, parlar de la dignitat transcendent de l'home significa apel·lar a la seva naturalesa, a la seva innata capacitat de distingir el bé del mal, a aquesta «brúixola» inscrita als nostres cors i que Déu ha imprès l'univers creat;⁴ significa sobretot mirar l'home no com un absolut, sinó com un ésser relacional. Una de les malalties que veig més esteses avui per Europa és la soledat, pròpia de qui no té cap llaç. Es veu particularment en els ancians, sovint abandonats al seu destí, com també en els joves sense punt de referència i sense oportunitats de futur; es veu igualment en els nombrosos pobres que poblen les nostres ciutats i en els ulls perduts dels immigrants que han vingut fins aquí per buscar un futur millor.

Aquesta soledat s'ha aguditzat per la crisi econòmica, els efectes de la qual encara perduren amb conseqüències dramàtiques des del punt de vista social. Es pot constatar que, en el curs dels últims anys, junt al procés d'ampliació de la Unió Europea, ha anat creixent la desconfiança dels ciutadans respecte a les institucions, considerades distants, dedicades a establir regles que es senten llunyanes de la sen-

3. BENET XVI, *Caritat in veritate*, 7, Con. Ecum. Vat II, Const. Past. *Gaudium et spes*, 26.

4. Cf. *Compendi de la doctrina social de l'Església*, 37, 37.

Afirmar la dignitat de la persona significa reconèixer el valor de la vida humana, que se'n s'adona gratuïtament i, per això, no pot ser objecte d'intercanvi o de comerç.

sibilitat de cada poble, fins i tot perniciosos. Des de molts llocs es rep una impressió general de cansament, d'envelliment, d'una Europa vella que ja no és fèrtil ni vivaç. Els grans ideals que han inspirat Europa semblen haver perdut força d'atracció, en favor dels tecnicismes burocràtics de les seves institucions.

A això s'associen alguns estils de vida bé prou egoistes, caracteritzats per una opulència insostenible i sovint indiferent respecte al món circumdant, i sobretot als més pobres. Ens consta amargament el predomini de les qüestions tècniques i econòmiques al centre del debat polític, en detriment d'una orientació antropològica autèntica.⁵ L'ésser humà corre el risc de ser reduït a un mer engranatge d'un mecanisme que el tracta com un simple bé de consum per ser utilitzat, de manera que, quan la vida ja no serveix a l'esmentat mecanisme, se la descarta sense gaires miraments, com és el cas dels malalts; els malalts terminals; els ancians abandonats i sense atencions; o dels fills assassïnats abans de néixer.

És el gran equívoc que es produeix «quan preval l'absolutització de la tècnica»,⁶ que acaba per causar «una confusió entre els fins i els mitjans».⁷ És el resultat inevitable de la «cultura del rebuig» i del «consumisme exasperat». Al contrari, afirmar la dignitat de la persona significa reconèixer el valor de la vida humana, que se'n s'adona gratuïtament i, per això, no pot ser objecte d'intercanvi o de comerç.

Vostès, en la seva vocació de parlamentaris, estan cridats també a una gran missió, malgrat que pugui semblar inútil: preocupar-se de la

5. *Evangelii gaudium*, 55.

6. BENET XVI, *Caritas in veritate*, 71.

7. *Ibid.*

fragilitat, de la fragilitat dels pobles i de les persones. Tenir cura de la fragilitat vol dir força i tendresa, lluita i fecunditat enmig d'un motlle funcionalista i provatista que condueix inexorablement a la «cultura del rebuig». Cuidar de la fragilitat de les persones i dels pobles significa protegir la memòria i l'esperança; significa fer-se càrrec del present en la seva situació més marginal i angoixant, i ser capaç de dotar-lo de dignitat.⁸

Per tant, com retornar l'esperança al futur, de manera que, partint de les joves generacions, es trobi la confiança per perseguir el gran ideal d'una Europa unida i en pau; creativa i emprenedora, respectuosa dels drets i conscient dels propis deures?

Per respondre aquesta pregunta, permeteu-me fer ús d'una imatge. Un dels més cèlebres frescs de Rafael que es troba al Vaticà representa l'Escola d'Atenes. Al centre hi són Plató i Aristòtil. El primer, amb el dit, apunta cap amunt, cap al món de les idees, podríem dir cap al cel; el segon estén la mà cap endavant, cap a l'observador, cap a la terra, la realitat concreta. Em sembla una imatge que descriu correctament Europa a la seva història, feta d'una permanent trobada entre el cel i la terra, en la qual el cel indica l'obertura cap al transcendent, cap a Déu, que ha caracteritzat des de sempre l'home europeu, i la Terra representa la seva capacitat pràctica i concreta d'afrontar les situacions i els problemes.

El futur d'Europa depèn del redescobriment del nexa vital i inseparable entre aquests dos elements. Una Europa que no es capaç d'obrir-se a la dimensió transcendent de la vida és una Europa que corre el risc de perdre lentament la pròpia ànima i també aquell «esperit humanista» que, això no obstant, estima i defensa.

Precisament, és a partir de la necessitat d'una obertura a la transcendència que desitjo afirmar la centralitat de la persona humana, que d'una altra manera estaria en mans de les modes i dels poders del moment. En aquest sentit, considero fonamental no només el patrimoni que el cristianisme ha deixat en el passat per a la formació cultural del continent, sinó, sobretot, la contribució que pretén donar

avui i en el futur per al seu creixement. Aquesta contribució no constitueix un perill per a la laïcitat dels Estats i per a la independència de les institucions de la Unió, sinó que és un enriquiment. Ens ho indiquen els ideals que l'han format des del començament, com són: la pau, la subsidiarietat, la solidaritat recíproca i un humanisme centrat en el respecte a la dignitat de la persona.

Per això, voldria renovar la disponibilitat de la Santa Seu i de l'Església catòlica, mitjançant les Comissions de les Conferències Episcopals Europees (COMECE), per mantenir un diàleg profitós, obert i transparent amb les institucions de la Unió Europea. Estic igualment convençut que una Europa capaç d'apreciar les pròpies arrels religioses, sabent-ne aprofitar la riquesa i la potencialitat, pot ser també més fàcilment immune a tants extremismes que s'expandeixen en el món actual, també pel gran buit dins l'àmbit dels ideals, com ho veiem a l'esmentat Occident, perquè «és precisament aquest oblit de Déu, en lloc de la seva glorificació, el que engendra la violència».⁹ Respecte això, no podem oblidar aquí les nombroses injustícies i persecucions que pateixen quotidianament les minories religioses, i en particular cristianes, en diverses parts del món. Comunitat i persones que són objecte de cruels violències: expulsats de les seves pròpies cases i pàtries; venudes com esclaves; assassinades, decapitades, crucificades i cremades vives sota el vergonyós i còmplice silenci de tants.

El lema de la Unió Europea és Unitat dins la diversitat, però la unitat no significa uniformitat política, econòmica, cultural, o de pensament. En realitat, tota autèntica unitat viu de la riquesa de la diversitat que la compon: com la família, que està tant o més unida quan cada un dels seus membres pot ser més plenament si mateix sense por. En aquest sentit, considero que Europa és una família de pobles, que podran sentir properes les institucions de la Unió si aquestes saben conjuntar l'anhelat ideal de la unitat amb la diversitat pròpia de cada un, valorant totes les tradicions; prenent consciència de la seva història i de les seves arrels; alliberant-se de tantes manipulacions i fòbies.

9. BENET XVI, Discurs als Membres del Cos diplomàtic, 7 de gener 2013.

Posar-se al centre de la persona humana significa sobretot deixar que mostri lliurement el propi rostre i la pròpia creativitat, sigui dins l'àmbit particular o en el de poble.

Posar-se al centre de la persona humana significa sobretot deixar que mostri lliurement el propi rostre i la pròpia creativitat, sigui dins l'àmbit particular o en el de poble.

Per altra banda, les peculiaritats de cadascú constitueixen una autèntica riquesa en la mesura en què es posen al servei de tots. És necessari recordar sempre l'arquitectura pròpia de la Unió Europea, construïda sobre els principis de solidaritat i subsidiarietat, de manera que prevalgui l'ajut mutu i que es pugui caminar, animats per la confiança mútua.

En aquesta dinàmica d'unitat-particularitat, se'ls planteja també, senyors i senyores eurodiputats, l'exigència de fer-se càrrec de mantenir viva la democràcia, la democràcia dels pobles d'Europa. No se'ns amaga que una concepció uniformadora de la globalitat fa mal a la vitalitat del sistema democràtic, debilitant el contrast ric, fecund i constructiu de les organitzacions i dels partits polítics entre si.

D'aquesta manera es corre el perill de viure en el regne de les idees, de la mera paraula, de la imatge, dels sofisma... i s'acaba per confondre la realitat de la democràcia amb un nou nominalisme polític. Mantenir viva la democràcia a Europa exigeix evitar tantes «maneres globalitzants» de diluir la realitat: els purismes angèlics, els totalitarismes d'allò relatiu, els fonamentalismes ahistòrics, els eticismes sense bondat, els intel·lectualismes sense saviesa.¹⁰

Mantenir viva la realitat de les democràcies és un repte d'aquest moment històric, evitant que la seva força real —força política expressiva dels pobles— sigui desplaçada davant les pressions d'interessos multinacionals no universals, que les fan més febles i les transformen en sistemes uniformadors de poder financer al servei d'imperis desconeguts. Aquest és un repte que avui la història ens planteja.

10. *Evangelii gaudium*, 231.

La família unitat, fèrtil i dissoluble, porta en si mateixa els elements fonamentals per donar esperances al futur.

Donar esperança a Europa no significa només reconèixer la centralitat de la persona humana, sinó que implica també afavorir-ne les qualitats. Es tracta, per això, d'invertir en ella i en tots els àmbits on els seus talents es formen i donen fruit. El primer àmbit és segurament el de l'educació, a partir de la família, cèl·lula fonamental i element preciós de tota societat. La família unitat, fèrtil i dissoluble, porta en si mateixa els elements fonamentals per donar esperances al futur. Sense aquesta solidesa es construeix sobre la sorra, amb greus conseqüències socials. Per l'altra banda, subratllar la importància de la família, no només ajuda a donar perspectives i esperances a les noves generacions, sinó també als nombrosos ancians, moltes vegades obligats a viure en condicions de soledat i d'abandonament perquè no existeix el calor d'una llar familiar capaç d'acompanyar-los i sostenir-los.

Juntament amb la família hi ha les institucions educatives: escola i universitat. L'educació no pot limitar-se a oferir un conjunt de coneixement tècnics, sinó que ha d'afavorir un procés més complex de creixement de la persona humana en la seva totalitat. Els joves d'avui demanen poder tenir una formació adequada i completa per mirar cap al futur amb esperança, i no amb desil·lusió. Són nombroses les potencialitats creatives d'Europa en diversos camps de la investigació científica, alguns dels quals encara no estan explorats completament. Només cal pensar, per exemple, en les fonts alternatives d'energia, el desenvolupament de les quals contribuiria molt a la defensa de l'ambient.

Europa ha estat sempre en primera línia d'un lloable compromís en favor de l'ecologia. En efecte, aquesta terra nostra necessita constantment cura i atencions, i cadascú té una responsabilitat personal en la custòdia de la creació, do preciós que Déu ha posant a les mans dels homes. Això significa, per una banda, que la natura és a la nostra disposició, podem gaudir-ne i fer-ne un bon ús; per altra banda, signi-

“ Respectar l’ambient no significa només limitar-se a evitar fer-lo malbé, sinó també fer-lo servir per al bé. ”

fica que no en som els amos. Custodiadors, però no amos. Per això l’hem d’estimar i respectar, mentre que «nosaltres en canvi ens guiem sovint per la supèrbia de dominar, de posseir, de manipular, d’exploitar; no la “custodiem”, no la respectem, no la considerem com un do gratuït que hem de cuidar». ¹¹ Respectar l’ambient no significa només limitar-se a evitar fer-lo malbé, sinó també fer-lo servir per al bé. Penseu sobretot en el sector agrícola, cridat a donar suport i aliment a l’home. No es pot admetre que milions de persones en aquest món morin de fam, mentre que tones de restes d’aliments es llencen cada dia de les nostres taules. A més a més, el respecte per la natura ens recorda que l’home mateix n’és part fonamental. Juntament amb una ecologia ambiental, n’és necessària una ecologia humana, realitzada des del respecte de la persona, que avui he volgut recordar dirigint-me a vostès.

El segon àmbit on floreixen els talents de la persona humana és el laboral. És l’hora d’afavorir les polítiques d’ocupació, però és necessari sobretot tornar a donar dignitat al treball, garantint també les condicions adequades per al seu desenvolupament. Això implica, per un costat, buscar nous mètodes per conjugar la flexibilitat del mercat amb la necessària estabilitat i seguretat de les perspectives laborals, indispensables per al desenvolupament humà dels treballadors; per un altre costat, significa afavorir un adequat context social, que no apunti cap a l’explotació de les persones, sinó que garanteixi, mitjançant el treball la possibilitat de construir una família i educar els fills.

És igualment necessari afrontar la qüestió migratòria. No es pot tolerar que el mar Mediterrani es converteixi en una gran cementiri. A les barcasses que arriben quotidianament a les costes europees hi ha homes i dones que necessiten acollida i ajut. L’absència d’un suport

11. *Audiència General*, 5 de juny 2013.

recíproc dins la Unió Europea corre el risc d'incentivar solucions particularistes del problema, que no tenen en compte la dignitat humana dels immigrants, afavorint el treball esclau i contínues tensions socials. Europa serà capaç de fer front a les problemàtiques associades a la immigració si és capaç de proposar amb claredat la seva pròpia identitat cultural i posant en pràctica legislacions adequades que siguin capaces de tutelar els drets dels ciutadans europeus i de garantir al mateix temps l'acollida als immigrants; si és capaç d'adoptar polítiques correctes, valentes i concretes que ajudin els països d'origen en el seu desenvolupament sociopolític i a la superació dels seus conflictes interns —causa principal d'aquest fenomen—, en lloc de polítiques d'interès que augmenten i alimenten aquests conflictes. És necessari actuar sobre les causes i no només sobre els efectes.

Senyor President, Excel·lències, Senyores i Senyors Diputats: Ser conscients de la pròpia identitat és necessari també per dialogar de manera propositiva amb els Estats que han sol·licitat entrar a formar part de la Unió en el futur. Penso sobretot en l'àrea dels Balcans, perquè l'ingrés a la Unió Europea pot respondre a l'ideal de pau en una regió que ha patit molt pels conflictes del passat. Finalment, la consciència de la pròpia identitat és indispensable en les relacions amb els altres països veïns, particularment amb aquells de la conca mediterrània, molts dels quals pateixen a causa de conflictes interns i per la pressió del fonamentalisme religiós i del terrorisme internacional.

A vostès, legisladors, els correspon la tasca de custodiar i fer créixer la identitat europea, de manera que els ciutadans trobin de nou la confiança en les institucions de la Unió i en el projecte de pau i d'amistat en el qual es fonamenten. Tot sabent que «quan més creix el poder de l'home, més gran és la seva responsabilitat individual i col·lectiva».¹² Els exhorto, doncs, a treballar perquè Europa redescobreixi la seva ànima bona.

Un autor anònim del segle II va escriure que «els cristians representen en el món el que l'ànima al cos».¹³ La funció de l'ànima és la

12. *Gaudium et spes*, 34.

13. *Carta a Diogneto*, 6.

“ Europa té la gran necessitat de redescobrir el seu rostre per créixer, segons l'esperit dels seus Pares fundadors, en la pau i en la concòrdia, perquè ella mateixa no està encara lliure de conflictes.

sostenir el cos, de ser la seva consciència i la memòria històrica. I dos mil anys d'història uneixen Europa amb el cristianisme. Una història on no han mancat els conflictes i errors, també pecats, però sempre animada pel desig de construir pel bé. Ho veiem en la bellesa de les nostres ciutats, i encara més en la de multitud d'obres de caritat i d'edificació humana comú que constel·len el Continent. Aquesta història, en gran part, ha de ser encara escrita. És el nostre present i també el nostre futur. És la nostra identitat. Europa té la gran necessitat de redescobrir el seu rostre per créixer, segons l'esperit dels seus Pares fundadors, en la pau i en la concòrdia, perquè ella mateixa no està encara lliure de conflictes.

Benvolguts Eurodiputats, ha arribat l'hora de construir junts l'Europa que no giri entorn de l'economia, sinó de la sacralitat de la persona humana, dels valors inalienables; l'Europa que abraçi amb valentia el seu passat, i miri amb confiança el seu futur per viure plenament i amb esperança el seu present. Ha arribat el moment d'abandonar la idea d'una Europa atemorida i replegada sobre si mateixa, per suscitar i promoure una Europa protagonista, transmissora de ciència, art, música, valors humans i també de fe. L'Europa que contempla el cel i persegueix ideals; l'Europa que mira, defensa i tutela l'home; l'Europa que camina sobre terra segura i ferma, preciós punt de referència per tota la humanitat.

Gràcies.

[Traducció: Paloma Llorente –Catalunya Religió]